

Täysistunto

Torstai 8.12.2022 klo 15.59—20.08

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030

Hallituksen esitys HE 211/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 34/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 21. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 34/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Puisto, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.01 **Sakari Puisto ps:** Kiitos, arvoisa puhemies! Yhä nopeammin kehittyvä, kansainvälisesti hajautunut ja laajeneva toimintakenttä tekee tieteen ja teknologian kehityksen seuraamisesta ja ennakkoinnista vaikeaa. Tekoälyn ja kvanttietokoneiden kaltaiset teknologiat voivat mahdollistaa täysin uudentyypisiä, ylivermaisista toimintatapoja. Kehitys korostaa entisestään verkostomaista yhteistyötä, jossa jonkin merkittävän teknologisen osa-alueen hallinta on pääsylippu yhteistyöhankkeisiin. Toisaalta yksittäinen huipputason toimija saattaa kyetä haastamaan jopa kokonaisen toimialan tai valtion. Tällaisia esimerkkejä yksittäisistä toimijoista, yrityksistä, löytyy ulkomailta ja myös Suomesta eri teknologia-aloilta.

Koska tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla, tki:llä, on ratkaiseva merkitys tulevaisuuden elinkeinoelämän uudistumisessa ja hyvinvoinnin luomisessa, osaaminen tulee nähdä strategisena resurssina. Kuluvalla eduskuntakaudella huomio on ollut tässä nyt käsittelyssä olevassa parlamentaarisessa yhteistyössä laaditussa tki-rahoituksen suunnitelmassa, jonka mukaisesti Suomen tavoitteena on nostaa tki-toiminnan menot 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta nykyisestä 2,9 prosentista vuoteen 2030 mennessä. Laki määrittäisi valtion vuotuisen tki-menojen tason tavalla, jossa julkisen sektorin osuus olisi kolmasosa ja yksityisen sektorin kaksi kolmasosaa.

Arvoisa puhemies! Parlamentaarinen sitoutuminen riittävään ja vakaaseen tutkimustoiminnan rahoitukseen on tärkeää. Silti samalla on huomattava, että tutkimus- ja innovaatiopolitiikan johtaminen ei vastaa nykyaasteisiin, joissa kokonaisuuden hallitsemiseen tarvitaan nykyistä päämäärätietoisempaa yhteistyötä. Parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva tki-rahoituslaki ei puutu tähän asiaan.

Suomen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopolitiikan johtaminen on hajanaista. Erilaiset toimet ja niiden rahoitus jakautuvat eri hallinnonaloille. Keskusteluyhteydet ovat ajoittaisia ja tapauskohtaisia, ja vuoropuhelua käydään pitkälti valmistelijatasolla. Samalla pää-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2022 vp

töksentekoa varten informaatiota tuottavien tahojen joukko on moninaistunut. Vaikka päätöksiä niin kutsutuista voittavista ratkaisuista ei pidä tehdä poliittisesti, heikko koordinaatio kuitenkin hankaloittaa tavoitteiden saavuttamista.

Sääntelyn on pysyttävä kehityksen mukana sekä mahdollistettava uusia ratkaisuja ja liiketoimintamalleja. Kriittinen osaaminen on enenevissä määrin myös huoltovarmuuskysymys. Sekä soveltavaa tutkimusta että perustutkimusta — ja koulutusta yleensäkin — on edistettävä pitkäjänteisesti. Jotta haasteisiin pystytään vastaamaan, tieteen ja teknologian rooli on profiloitava vahvemmin ja näkyvämmiin osaksi valtioneuvoston päätöksentekoa ja hallinnonalojen yhteistä, systemaattista valmistelua.

Mallia tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseksi voi ottaa Britanniasta, jossa pääministerillä ja hallituksella on nimetty tiede-neuvonantaja, 'government chief scientific adviser'. Neuvonantaja osallistuu pääministerin ja hallituksen tieteelliseen neuvonantoon päivänpoliittisissa kysymyksissä sekä koordinoivaan ja strategiseen työhön. Korkean profiilin meritoitunut tiedetaustainen neuvonantaja antaa kasvot tieteelliselle keskustelulle ja tieteen roolille päätöksenteossa. Neuvonantajan tarkoitus on tuoda tieteellinen näkökulma päätöksentekoon oikea-aikaisesti. Uskottavuuden vuoksi neuvonantajan on oltava riippumaton ja monipuolinen tiedemaailman edustaja, joka samalla ymmärtää poliittiset prosessit ja realiteetit.

Tässä samassa yhteydessä olisi syytä vahvistaa merkittävästi jo olemassa olevaa valtioneuvoston tutkimus- ja innovaationeuvostoa, niin kutsuttua TINiä, joka on jäänyt takalalle valtioneuvoston työskentelyssä ja käytännössä täysin pimentoon julkisuudessa. Tämä palvelisi jatkossa keskeisenä yhteensovittavana organisaationa.

Arvoisa puhemies! Tässä on samalla evästykseni seuraavalle hallitukselle tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaan. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 211/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.